

Posudek školitele na bakalářskou práci Kariny ZAMRAZILOVÉ *Dvojitý život: Emigrace z Československa do Švýcarska v pamětnické perspektivě*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2021, 47 s.

Záměrem předkládané bakalářské práce je zmapování mechanismů (re)konstrukce identity emigrantů s židovskými kořeny, a to na základě narativní analýzy životních příběhů dvou mužů a jedné ženy, kteří emigrovali do Švýcarska v důsledku okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Autorka ve své případové studii využívá především teorii transnacionální identity, kterou aplikuje na data získaná z orálně-historických rozhovorů, které sama pořídila v období pandemie koronaviru, a to v distanční (online) formě.

Hned na úvod nutné konstatovat, že konkrétní zaměření výzkumu kolegyně Zamrazilové se cca jeden měsíc před odevzdáním práce poměrně zásadním způsobem proměnilo, a to pod vlivem absolvování jedné ze souborných zkoušek v rámci bakalářského studia na FHS UK. Původním záměrem totiž bylo zmapovat problematiku „dvojího domova“ v kontextu (e)migrace do Spojených států amerických, přičemž za tímto účelem pořídila studentka během loňského roku orálně-historické rozhovory s (v kontextu orální historie úctyhodným) počtem celkem 15 pamětníků a pamětnic. Část svého výzkumu dokonce prezentovala jako aktivní účastník na mezinárodní konferenci České asociace orální historie v únoru letošního roku, kde její vystoupení sklidilo poměrně velký úspěch. Bohužel, ve světle výše zmíněného došlo nakonec k tematickému odklonu a v předkládané práci je tak nově hlavní důraz kladen na židovskou identitu a autorka využila z celkového počtu pouze rozhovory se 3 respondenty (2 muži, 1 žena), z nichž 2 jsou navíc v sourozeneckém vztahu (bratr a sestra). Tento posun zapříčinil, že předkládaná práce má – i přes značný entuziasmus a kvalitně odvedený terénní výzkum autorky – některé drobné nedostatky, které mírně sráží celkový dojem z odevzdaného textu (resp. některých jeho závěrů)

Struktura práce byla po formální stránce zvolena správně. Po úvodu, v němž autorka reflektuje svoji badatelskou pozici (i osobní důvody pro volbu tématu v podobě vlastní migrační rodinné historie), a metodologické části následuje stručný historický kontext, který shrnuje období pražského jara a následné srpnové intervence. V této části bohužel převažuje pouze faktografická chronologie, zatímco fenoménu migrace v roce 1968 není věnována prakticky žádná pozornost, čímž se autorka připravila o možnost komparace s některými daty (zejména statistické povahy). Druhá hutnější (empirická) část práce již obsahuje analýzu a interpretaci jednotlivých témat na základě aktérské reflexe, přičemž je třeba ocenit, že autorka se v závěru práce skutečně snaží poskytnout odpovědi na v úvodu vznesené – na poměry bakalářské práce podměrně ambiciózní – badatelské otázky po způsobech (re)konstrukce a manifestace identity aktérů, reflexi okupace z roku 1968 a vztahování se ke geografickému prostoru (Česko, Švýcarsko, Izrael). Text jako celek plynule navazuje, nicméně jeho stylistická úroveň na některých místech kolísá. Po formální stránce lze dále autorce vytknout používání rozsáhlých citací z rozhovorů (zejména s. 32–37) namísto parafrází, což je však běžný nešvar všech začínajících orálních historiků a historiček.

V metodologické části studentka nejprve představuje zvolenou metodu, kritéria výběru narátorů, proces sběru dat (orálně-historické rozhovory) a také vybrané teoretické koncepty (migrace, identita, paměť), včetně etických otázek výzkumu (otázka informovaného souhlasu, anonymizace narátorů apod.). Pokud je o vzorkování, výzkumný vzorek mohl být určitě širší, na druhou stranu autorce se podařilo vytvořit poměrně homogenní skupinu respondentů z řad emigrantů, které lze považovat za příslušníky tzv. intelektuálních elit. V kontextu pandemické situace by si pak práce možná zasloužila podrobnější metodologickou reflexi online vedeného rozhovoru (autorka se nicméně této problematice věnuje i na několika místech dále v textu, včetně jazykové analýzy, čímž tento drobný nedostatek částečně kompenzuje. Absentuje též podrobnější seznámení s analytickými (jako vhodná se jeví autobiografická narativní sekvenční analýza) a interpretačními postupy.

V empirické části se autorka věnuje již samotné analýze a interpretaci pořizovaných rozhovorů. Témata jsou řazena chronologicky od pražského jara, přes srpnovou vojenskou intervenci až po (*ex post*) vztahování se pamětníků k původní domovině (tehdejšímu Československu) v kontextu nucené migrační zkušenosti s vědomím aktuálního zázemí ve Švýcarsku. V tomto ohledu by autorčiným interpretacím prospělo více akcentovat fakt, že zvolení respondenti specifickou skupinu, která nejen že patří mezi představitele tzv. intelektuálních elit, ale současně měla ještě před (z jejich pohledu „politicky nuceným“) odchodem v cílové zemi své přátelé či příbuzné, čímž byla jejich integrace značným způsobem ulehčena. Obecně se pak nemohu zbavit dojmu, že židovská identita jako výzkumné téma je v případě respondentů na výzkum „napasována“ víceméně uměle – osobně bych na této analytické kategorii rozhodně nestavěl celý výzkum, protože ji nepovažuji za úplně nosnou (tím se však vracíme na začátek ke změně tématu práce) –, i přesto se však autorka vyrovnává s tímto problémem překvapivě se ctí a navíc se jí daří nacházet příslušné narativní vzorce a dokonce na jejich základě vytvářet funkční kategorie, včetně pokusu o jakousi klasifikaci různých způsobů vztahování se, (re)konstruování a manifestování vlastní – kolektivně sdílené – (nikoliv nutně židovské) identity za využití teorie transnacionálních identit, jakkoliv práci by nepochybně prospělo, pokud by autorka podrobila hlubší analýze nejen odpovědi na konkrétní otázky, ale také způsob konstruování vlastní biografie.

I přes některé výše uvedené nedostatky se však podle mého názoru jedná o velmi kvalitní text, který po obsahové i formální stránce splňuje všechny stanovené požadavky na závěrečnou kvalifikační práci bakalářského stupně. Autorka prokázala, že je schopna navrhnout vlastní (kvalitativně orientovaný) výzkum, samostatně pracovat v terénu, získané prameny nejen analyzovat, ale též (alespoň částečně) interpretovat a následně zasadit do širšího historického kontextu.

Bakalářskou práci kolegyně Zamrazilové proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 2 (tj. „výborně“ až „velmi dobře“)** v závislosti na průběhu obhajoby a zodpovězení případných otázek oponenta.

V Praze, dne 6. 9. 2021

Mgr. Jirí Hlaváček, Ph.D.